

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin 2021-ci il I yarımilinə dair

HESABATI

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri tərəfindən uğurla həyata keçirilən Heydər Əliyev siyasəti muxtar respublikamızda digər sahələrdə olduğu kimi ətraf mühitin mühafizəsi, ekoloji tarazlığın qorunması sahəsində də uğurların əldə edilməsi ilə müşahidə olunur. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər nazirliyi 2021-ci ilə dair tədbirlər planına uyğun olaraq ilin birinci yarısında fəaliyyətini qurmuş, tədbirlərin icrasını nəzarətdə saxlamışdır.

“Naxçıvan Muxtar Respublikasının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”, “2021-2025-ci illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikasında meyvəçiliyin və tərəvəzçiliyin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı”, “2021-2025-ci illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikasında kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqların münbitliyinin artırılmasına dair Tədbirlər Planı”nın icrası ilə əlaqədar o, cümlədən nazirliyin əsasnaməsinə uyğun olan sahələr üzrə tədbirlər icra edilmiş və görülmüş işlər haqqında hesabatlar hazırlanaraq aidiyyəti üzrə təqdim edilmişdir.

Muxtar Respublikamızın təbii iqlim və relyef xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq aqrar sənaye potensialından səmərəli istifadə edilməsi, yeni istehsal və emal müəssisələrinin fəaliyyətə başlaması fonunda ekoloji tarazlığın qorunması məqsədilə meşəliklərin artırılması, yaşıllıqların sahəsinin genişləndirilməsi aktual məsələ kimi saxlanılmışdır.

Hesabat ilinin yaz əkin mövsümündə muxtar respublika ərazisində nazirlik, idarə və müəssisələr, rayon, şəhər icra hakimiyyətləri və vətəndaşlar tərəfindən ümumilikdə **283 hektar** sahədə meşəsalma, meşəbərpa işləri aparılmış, yeni meyvə bağları salınmışdır. Aparılan əkin işlərində ümumilikdə **175000** ədəd meyvə, meşə, həmişəyaşıl tingləri, üzüm, bəzək və gül kolları əkilmişdir. Aparılan yaşıllaşdırma tədbirlərində meşə və meyvə tinglərinə, həmişəyaşıl ağaclara olan təlabat Nazirlik tərəfindən təmin edilmişdir.

2021-ci ildə muxtar respublika ərazisində aparılan yaşıllaşdırma tədbirləri aşağıdakı kimidir:

Naxçıvan şəhəri ərazisində -- 18 ha,

Şərur rayonu ərazisində -- 4,5 ha,

Babək rayonu ərazisində -- 6 ha,

Culfa rayonu ərazisində -- 12,5 ha,

Ordubad rayonu ərazisində-- 9,3 ha,

Şahbuz rayonu ərazisində -- 10,3 ha,

Kəngərli rayonu ərazisində- 10 ha,

Sədərək rayonu ərazisində-- 11 ha

Ailə təsərrüfatları və digər təşkilatlar-19,2 ha

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi tərəfindən -182,2 ha olmaqla ümumilikdə 283 hektar sahədə meşəsalma, meşəbərpa işləri aparılmış, yeni meyvə bağları salınmışdır.

Muxtar Respublika ərazisində aparılan yaşıllaşdırma tədbirlərində tingə olan tələbatın davamlı təmin edilməsi, regionun torpaq və iqlim xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırılmış ting materialının yetişdirilməsi məqsədilə **2 hektar** ərazidə toxmacarlıq və qələmkökləndirmə sahələri yaradılmış, tinglik təsərrüfatlarında növ müxtəlifliyi diqqətdə saxlanılmış, həmçinin təcrübə məqsədilə əkinlər aparılmış, **7650** ədəd üzüm, **7400** ədəd iydə, **2200** ədəd çinar qələmləri əkilmişdir. Mövsüm ərzində bərpa işlərinin fasiləsiz aparılması məqsədilə **3060** ədəddən artıq dibçəkdə ting yetişdirilmişdir. Dövlət Meşə Fondu torpaqlarında və Xüsusi Mühafizə Olunan Təbiət Ərazilərində **573** ədəd müxtəlif cür meyvə ağaclarına calaq vurulmuşdur.

Əkin işlərində **toxumla əkinin** üstünlükləri, ərazinin torpaq-iqlim şəraitinə uyğunlaşması, relyefi mürəkkəb ərazilərdə səmərəliliyi əsas götürülərək Ağbulaq Kənd-Turizm İstirahət Bölgəsi, Darıdağ Arsenli su müalicəxanası, Uzunoba Su Anbarı ətrafındakı və xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərində **130 hektar** sahədə toxumla əkin aparılmış, **1300** kiloqram həmərsin, yemişan, badamça, iydə toxumları əkilmişdir.

Muxtar respublika ərazisində yaz mövsümündə **7 hektarı üzüm** olmaqla **72 hektar** sahədə meyvə bağı, yaşıllıq zolaqları salınmışdır. Meyvə bağlarının salınmasında yerli sortlara üstünlük verilmiş, əsasən badam, cəviz, üzüm, tut, ərik, alma, tinglərindən istifadə olunmuşdur. Muxtar Respublikamızın təbii iqlim şəraitinə uyğunlaşa bilən və iqtisadi cəhətdən səmərəli olan növlərin inkişaf etdirilməsi məqsədilə 2015-2016-cı illərdə salınmış Püstə bağında lazımi aqrotexniki işlər görülmüş, yerli şəraitdə yetişdirilmiş püstə tingləri ilə **2 ha** sahədə yeni püstə bağı salınmışdır.

Növbəti illərdə istər toxmacarlıqların yaradılmasında, istərsə də toxumla əkin işlərində istifadə edilməsi məqsədilə toxum tədarüku davam etdirilir.

Həyata keçirilmiş yaşıllaşdırma işlərinin nəticəsi olaraq hesabat dövründə **3500** kiloqramdan artıq meyvə toplanaraq hərbi hissələrə sovqat kimi verilmişdir.

Torpaqların münbitliyinin qorunması və müxtəlif dərəcədə eroziyaya uğramış torpaqların yenidən əkin dövriyyəsinə qaytarılması məqsədilə yaşıllaşdırma işlərinin **80** faizdən çoxu kənd təsərrüfatı əkinləri üçün yararsız olan torpaqlarda aparılmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin diqqət və qayğısı ilə yeni texnika və avadanlıqların, maşın, mexanizmlərin alınib istifadəmizə verilməsi bu sahədə işlərin səmərəli aparılmasına şərait yaratmışdır.

Mövcud meşələrdə və digər təbiət ərazilərində **yanğın təhlükəsizliyinin** təmin edilməsi məqsədilə xüsusilə isti yay aylarında qabaqlayıcı tədbirlər icra edilmiş, mühafizə işçiləri ilə maarifləndirici söhbətlər aparılmışdır. Yol kənarlarındakı yaşıllıq zolaqlarında, meşə sahələrində, həmçinin, xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərində vətəndaşların istirahət məqsədilə istifadə etdikləri rekreasiya əhəmiyyətli meşələrdə və digər təbiət ərazilərində xüsusi iş rejimi tətbiq edilir, qurumuş otlar, kol-kos biçilərək təmizlənir, minerallaşmış zolaqlar çəkilir. Dövlət Meşə Fondu ərazilərində, yaşıllıq zolaqlarında qurumuş ağaclar müəyyənləşdirilərək sanitariya qırıntı işləri aparılır. Bugünədək çıxan **270 m³** oduncaq hərbi hissələrə təhvil verilib.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin tapşırığına uyğun olaraq əsas Batabat yaylağı, Biçənək meşəsi, Ağbulaq Kənd Turizm-İstirahət Bölgəsi ətrafında, Gömür, Nursu və Biçənək avtomobil yollarının kənarındakı yaşıllıq zolaqlarında və ziyanvericilərlə sirayətlənmiş digər ərazilərdə dərmanlama işləri aparılmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri demişdir: **“Ekoloji təhlükəsizliyin təmin olunmasında meşə fondunun zənginləşdirilməsi mühüm rol oynayır. Son dövrlər muxtar respublikanın artan sənaye potensialı, yeni istehsal sahələrinin yaradılması həyata keçirilən ekoloji siyasətin əsas istiqaməti kimi yaşıllaşdırma tədbirlərinin əhəmiyyətini xeyli artırır”**. Bu dəyərli fikirlər Nazirliyin bu sahədəki fəaliyyətinin gələcək perspektivlərini müəyyən edir.

Muxtar respublika ərazisində məskunlaşmış fauna ehtiyatlarının say tərkibinin öyrənilməsi məqsədilə aparılan sayğı inventarlaşma işlərinin nəticəsi olaraq muflon, bezoar keçiləri və su quşlarının say tərkibində artım dinamikası müşahidə edilmiş, nadir növ olan bəbir ailələrində yeni fərdlər qeydə alınmışdır. Biomüxtəlifliyin qorunması soyuq qış aylarında fauna növlərinin

qida təminatının qismən yaxşılaşdırılması məqsədilə 2021-ci ilin yanvar-fevral aylarında biotexniki tədbirlər icra edilmiş, **3300 kq** daş-duz, **200** kipdən artıq qaba yem, **5200** kq meyvə-tərəvəz məhsulları ərazilərə paylanmışdır.

Muxtar respublika ərazisində ətraf mühitin mühafizəsi, ekoloji qanuna zidd halların qarşısının alınması məqsədilə aidiyyatı orqanlarla birlikdə **129** reydyoxlama keçirilmiş, **11** inzibati xəta qeydə alınmış və qanunamüvafiq tədbirlər görülmüşdür.

Muxtar respublika ərazisində ətraf mühit komponentlərinə zərərli təsirlərin öyrənilməsi və ekoloji qiymətləndirilməsi, torpaqların münbitliyinin qorunması, çirklənməsinə əsas səbəb olan məişət və sənaye tullantılarının toplanması və zərərsizləşdirilməsi işlərinə nəzarət edilməsi üçün inzibati rayonlarda **42** monitoring – yoxlamalar aparılmışdır. Monitorinqlər çərçivəsində suların fiziki-kimyəvi tərkibini öyrənmək məqsədilə **78** su nümunəsi götürülmüş, **1092** laborator analiz-təhlillər aparılmışdır.

Səderək rayon Su monitoring laboratoriyasında 2021-ci ilin birinci yarısında muxtar respublikamıza kənardan daxil olan su mənbələrindən Araz çayı və Şir arxının hər birindən ayrı-ayrılıqda 56 su nümunəsi olmaqla, ümumilikdə 112 su nümunəsi götürülmüş və 944 analiz aparılmışdır. Arpaçay çayından isə 24 su nümunəsi götürülərək 248 analiz aparılmışdır. Analiz nəticəsində sularda öyrənilən ağır metalların miqdarının bəzi hallarda yol verilə bilən həddi keçdiyi müəyyən edilmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin qayğısı ilə alınıb istifadəmizə verilən almaniya istehsalı Fotofleks cihazı vasitəsilə Şərur şəhərini içməli su ilə təmin edən su mənbəyindən son dörd ay ərzində 7 su nümunəsi götürülərək 103 analiz aparılmışdır.

2021-ci ildə təbii sərvətlərdən istifadəyə, çirkləndirici maddələrin ətraf mühitə atılması və axıdılmasına görə Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində fəaliyyət göstərən **61** müəssisəyə **81 min 861 manat** məbləğində ekoloji ödəniş tətbiq olunmuş və bunun **65 faiz** icrası təmin edilmişdir.

2021-ci ilin birinci yarısında bioloji müxtəlifliyin qorunması, xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərində mühafizə, elmi tədqiqat və ekoloji maarifləndirmə tədbirləri ardıcılıqla davam etdirilmişdir. Xüsusi mühafizə rejiminin qorunması, qoruq, milli park və yasaqlıq ərazilərinə bufer zonalarda yerləşən yaşayış məntəqələrində yerli icra hakimiyyətləri ilə birgə maarifləndirici tədbirlər həyata keçirilmişdir. Xüsusilə vətəndaşların təsərrüfat və istirahət məqsədilə istifadə etdiyi bu ərazilərin çirkləndirilməsinin qarşısının

alınması, yanğın təhlükəsizliyi qaydalarına əməl olunması, biçənək və otlaqlardan düzgün istifadə edilməsi sahəsində tədbirlər görülmüşdür.

Xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin əhatə etdiyi orta dağlıq və dağlıq ərazilərdə meyvəçiliyin inkişaf etdirilməsi üçün torpaq və iqlim xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırılmış tinglik sahələrinin yaradılması işi davam etdirilmiş, 5 ha sahədə yeni meyvə bağı salınmış, 2,7 ha sahədə bərpa işləri aparılmış və 89 ha sahədə toxumla əkin işləri həyata keçirilmişdir.

Torpaqların münbitliyinin, geobotaniki tərkibinin qorunması və bərpası, otlaqlardan istifadənin tənzimlənməsi sahəsində işlər davam etdirilmiş, fermerlər, fərdi təsərrüfat sahibləri ilə maarifləndirici görüşlər keçirilmişdir.

Hidrometeoroloji xidmət plan-proqramlara uyğun olaraq davam etdirilmiş, muxtar respublikanın quru ərazisində, daxili sularda, Araz çayı və deryaçasının muxtar respublikaya aid olan hissəsində kompleks müşahidələr aparılmış, gündəlik məlumatlar, aylıq proqnozlar hazırlanmışdır. Təhlükəli hidrometeoroloji hadisələr, kəskin hava dəyişmələri haqqında xəbərdarlıqlar hazırlanaraq aidiyyəti dövlət orqanları məlumatlandırılmış, nazirliyin internet saytında yerləşdirilmişdir. Aparılmış müşahidələr nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, 2021-ci ilin ötən yarısında orta yarım illik temperatur çoxillik iqlim normaları daxilində, bəzən 1-3 dərəcə yuxarı, yağıntıların miqdarı ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə Naxçıvan şəhəri istisna olmaqla digər rayonlarda aşağı olmuşdur. Muxtar respublika ərazisində 5 marşrut üzrə aparılmış qar ölçmə işlərinin nəticələrinə əsasən qar örtüyünün qalınlığı ötən ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 5-10% aşağı olmuşdur.

Geoloji Axtarış və Kəşfiyyat İdarəsi üzrə geoloji axtarış, kameral və ümumi xarakterli işlər yerinə yetirilmişdir.

Ərəzin sahəsində aparılan axtarış-qiymətləndirmə işləri zamanı səpinti qızılın yer səthində və dərinlikdə yayılma qanunauyğunluqlarını öyrənmək məqsədi ilə kəşfiyyat şəbəkəsinə uyğun olaraq yerüstü dağ qazma işləri (xəndək, şurf, tranşey) – 50 m³ xəndək, 50 m³ tranşey və 10 p.m şurf keçilmiş, 50 p.m buruq qazma işləri yerinə yetirilmişdir.

Yuxarıda qeyd olunan keçilmiş yerüstü dağ qazmalarından 45 ədəd şırım sınağı götürülmüş, tabaqda yuyulmuş və qurudulmuşdur.

Qara şlixlərdə səpinti qızıl nişanələrinin 1-5 nişanə arasında dəyişildiyi aşkar edilmişdir.

Culfa rayonu ərazisində köhnə Darıdağ Karbon zavodunun yaxınlığında külək turbinlərinin inşası üçün nəzərdə tutulmuş sahədə müqavilə yolu ilə buruq qazma işləri yerinə yetirilmiş, dərinliyi 15,5 m olan qazılmış quyudan çıxarılan süxurların fiziki-mexaniki xüsusiyyətlərini tədqiq etmək üçün götürülən 7 ədəd kern nümunələri və quyunun geoloji-litoloji kəsilişi tərtib olunaraq sifarişçiyə təqdim olunmuşdur.

2021-ci ilin I yarımilində elektron sənəd dövriyyəsi sistemi vasitəsilə **79** sayda məktub daxil olmuş və aidiyyatı üzrə icrası təmin edilmişdir. Vətəndaşların müraciəti üzrə elektron qeydiyyat sistemi vasitəsilə **10** fiziki şəxs tərəfindən müraciət edilmiş və onların müraciəti qanunauyğun cavablandırılmışdır.

“Ali və orta ixtisas təhsil müəssisələrində ixtisasların müvafiq təşkilatlara hamiliyə verilməsinə dair əlavə tədbirlər və innovasiyaların dəstəklənməsi haqqında” Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin 2019-cu il 03 aprel tarixli Sərəncamının icrası ilə əlaqədar olaraq hamiliyə verilmiş Ekologiya mühəndisliyi ixtisası tələbələri ilə nazirliyin akt zalında meteoroloji məlumatların alınması və sistəmləşdirilməsi qaydaları mövzusunda seminar keçirilmişdir. Tələbələr nazirlik tərəfindən əlamətdar ekoloji günlərlə bağlı keçirilən tədbirlərdə fəal iştirak etmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Gənclər fondu ilə birgə hazırlanmış tədbirlər planına əsasən “Ekoloji könüllülər” layihəsi çərçivəsində gənclərə toxmacarlıqların salınması, əkin işlərinin aparılması və yaşıllıq zolaqlarının əhəmiyyəti haqqında geniş məlumat verilmiş, onlar müxtəlif ərazilərdə yaşıllıq zolaqlarının salınmasında iştirak etmişlər. Eyni zamanda müxtəlif ərazilərdə təmizlik aksiyaları keçirilmiş, xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinə ekskursiyalar təşkil edilmişdir.

Muxtar Respublika ərazisində ekoloji vəziyyətin daha da yaxşılaşdırılması, ətraf mühitin mühafizəsinə insanların diqqətini artırmaq məqsədilə “Əhalinin ekoloji təhsili və maarifləndirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası qanununa müvafiq olaraq aidiyyatı dövlət orqanları ilə birgə Tədbirlər Planı hazırlanmış və icrası təmin edilir.

Bu məqsədlə Şahbuz, Ordubad, Culfa və Şərur rayonları ərazisində **20**-dən artıq ekoloji maarifləndirmə tədbirləri keçirilmiş, ictimaiyyəti maraqlandıran suallar cavablandırılmışdır.

Muxtar respublikamızda ekoloji siyasətin istiqamətləri, uğurlu nəticələri, həyata keçirilən tədbirlər, mövcud turizm potensialına dair “Təbiət” verilişi, radio proqramları hazırlanmış, “Şərq Qapısı” qəzetində və rayon qəzetlərində məqalələr çap edilmişdir. Bu məqsədlə ümumilikdə **KİV-də 70-dən çox tədbir** işıqlandırılmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında ətraf mühitin mühafizəsi, ekoloji tarazlığın qorunub saxlanması üçün yüksək şərait yaradılmasına baxmayaraq,

hələ də bu imkanlardan səmərəsiz istifadə halları, müəyyən nöqsanlar qeydə alınır. Bu isə yolverilməzdir.

Bir sıra idarə və müəssisələr işlərini günün tələbləri səviyyəsində qurmağa çalışsa da bəziləri haqqında bunu demək olmaz. Bütün bunlar isə bizə deməyə əsas verir ki, bu idarələrin fəaliyyətinə nazirliyin aid şöbələri tərəfindən nəzarət aşağı səviyyədə olmuşdur.

Bütün bu nöqsanlar aid əməkdaşları, o cümlədən digər əməkdaşları ciddi düşündürməlidir. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədri üçün yüksək diqqət və qayğı ilə əhatə olunmuş Nazirlik və tabeli idarə müəssisələrimiz işlərini günün tələbləri səviyyəsində qurmağa çalışır və çalışmalıdır. Lakin bu kimi hallar bu fəaliyyətə kölgə salır ki, bu yolverilməzdir.

Altıncı çağırış Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin beşinci sessiyasında hörmətli Ali Məclisin Sədri tərəfindən verilmiş tapşırıqlar; **“Mövcud yaşıllıq zolaqlarının qorunmasına diqqət artırmalı, muxtar respublikanın su mühitinin və onun tərkibinin yoxlanılması diqqətdə saxlamalı, payız əkini dövründə yeni bağlar salınmalı və bərpa əkinləri aparılmalıdır”** rəhbərliyə alınmalı və ən yüksək səviyyədə icrası təmin edilməlidir.

Altıncı çağırış Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin beşinci sessiyasından irəli gələrək keçirilən kollegiya iclasında təsdiq edilmiş iş planı, verilən tapşırıqlar əsas götürülməli, hər bir idarə və müəssisənin müfəssəl iş planları hazırlanaraq icrası təmin edilməlidir. Bunun üçün biz daha da səylə çalışmalı və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri tərəfindən muxtar respublikamızın inkişafı, çiçəklənməsi, yaşıllıqlar diyarına çevrilməsi, insanlarımızın sağlam ekoloji mühitdə yaşamasının təmin edilməsi məqsədilə qarşımıza qoyduğu tapşırıqları layiqincə icra etməliyik.